

Så kan det gå till när man får sitt släktnamn

Namn efter mamma och pappa

Patronymikon eller fadersnamn innebär att namnet byts till faderns förnamn och suffixen –son eller –dotter i varje generation. Exempelvis var min morfar Gustaf Adolf Danielsson den siste i släkten att få sin far, Daniel Perssons fadersnamn när han döptes 1873. Det har också förekommit att man ärvt moderns namn på samma sätt och kallas metronymikon. I Sverige har det i första hand använts när modern varit av förnämre börd än fadern.

För den vanlige soldaten inom det militära kunde det vara annorlunda, så var det med mina förfäder som var knektar i flera generationer. En av dem antog exempelvis namnet Hercules (kanske var han storvuxen), när han år 1777 skrevs in och blev soldat. På samma sätt bytte hans son till namnet Rudberg (efter Ruda Rusthåll, Brunneby socken, Östergötland), när han skrev in sig.

Franska influenser

På 1700-talet slog de franska influenserna igenom, så även i våra efternamn, då det blev alltmer vedertaget att använda accent. Eftersom mina förfäder var bördiga från trakterna kring sjön Boren låg det nära tillhands att anta namnet Borén (kort och bra), som en annan förfader gjorde när han skrevs in på roten. Det är tydligt att andra fick samma idé, eftersom det finns flera släkter med det namnet.

Släktnamnet Nordén fick vi i januari 1898 när min farfar (Axel Reinhold Rudberg) skrev in sig vid samma regemente som sin far. För att undvika förväxlingar tvingades den sist inskrivne byta namn. Det förekom också att befälet tilldelade soldaten ett nytt namn.

Trendigt och kort

Efternamn som Rask, Fågel eller Flink var populära under 1600-talet. De tidiga släktnamnen hade ofta karaktären av bi-/smeknamn som övergick till släktnamn. Så kallade tvådelade efternamn (t.ex. Häggbom och Åkerstrand) med koppling till naturen blev vanliga under 1700-talet. Det förekom också att man inspirerades av födelseorten eller platsen där man bodde.

Många "namnbytare" var hantverkare till yrket. Exempelvis hette en av mina klasskamrater Blomster och hans far var trädgårdsmästare. I det här fallet visade det sig att förfadern (som tagit namnet) var gjutarbass i Arvika, men född i Blomstermåla!

Att byta ut sitt sonnamn var inte ovanligt på 1900-talet. I min hemsocken Strå, hade vi en granne, som tog namnet Stråkander. Inte heller kyrkans män förvägrades anta nya latinklingande namn. Den äldste på min mors sida heter Laurentius, Nicolai Winnerstadius, han var präst och föddes 1603 i Vinnerstad socken (Östergötland)! Här kan man med fog påstå att det var förutbestämt vad han skulle bli, fadern (Petrus Bornäus) var nämligen kyrkoherde och hustrun prästdotter.

Ett, två eller tre förnamn

När det gällde förnamn hade i allmänhet folk färre namn förr. Två förnamn i en vanlig allmogefamilj i första hälften av 1700-talet, kan tyda på att personen hade någon spännande förfader som han fick namn ifrån. Vid 1800-talets början blev det alltmer vanligt att ge barnen två förnamn. I min släkt infördes två förnamn 1805, som ökades till tre på 1840-talet. Det tredje namnet, Reinhold har följt släkten sedan dess.

Även beträffande vilka förnamn som användes kunde skillnaderna vara stora mellan olika delar av landet. Trots att namn som Maria och Anna, var vanliga över hela vårt avlånga land kunde det skilja mycket mellan olika landsändar och en del hade sina favoritnamn. Till exempel var namnet Botvid vanligt på Vikbolandet men inte i resten av Östergötland.

Bunden namngivning

Än i dag förekommer så kallad bunden namngivning med speciella regler och vilka förnamn barnen ska få. Ofta skulle de först födda sönerna döpas efter farfar och morfar (särskilt om de inte var i livet), för döttrarna gällde farmoderns och mormoderns namn. Det fanns också geografiska avvikelser. Det förekom till exempel att vartannat barn skulle uppkallas efter faderns sida och vartannat efter moders sida. Många mer eller mindre vanliga förnamn har "följt" släkten i generationer. En god vän har berättat att förnamnet Einar funnits i hans släkt sedan 1600-talet.

Dubbelnamn för flickor populärt

På 1930-talet blev det populärt med dubbelnamn, framför allt gällde det flickor. Variationerna synes vara oändliga exempelvis Britt-Louise, Inga-Britt, Maj-Lis, Marie-Louise eller Rose-Marie och pojkarna kunde få namn som Per-Åke, Sven-Olof, Lars-Göran eller Sven-Ingvar för att nämna några. Dubbelnamn bland pojkar var populärt i norra delen av vårt land särskilt i Dalarna. Mer om namn finns på: www.genealogi.se/namnorm/htm